

28th July 2011

Древо: корені та листя

Ольга Ковалевська, 2009

[http://3.bp.blogspot.com/_dGkDVLpw2sQ/TJhQBob6g-I/AAAAAAAAAU/AUfZuvhQ_cM/s1600/dre.jpg]

Цього року «Древо» відзначає 30-річчя. Для фольклорного гурту це, погодьтеся, подія. За цей час тут переспівало багато людей. Більшість із них віддали сцені значну частину свого життя, зростали й формувалися як професіонали паралельно з розвитком колективу. Водночас у теперішньому складі є виконавці, молодші за віком від самого гурту. Значення цього ансамблю для української культури важко переоцінити – з нього розрісся потужний фольклорний рух. Але нам хотілося уникнути голосних слів та звичного переліку дат-подій. Для цього достатньо «гуглу». Цікаво ж насправді те, які соки живлять «Древо» стільки років. У приватних розмовах із основними його учасниками – теперішніми, колишніми та тими, які назавжди, – нам вдалося розкопати справжні корені «Древа».

□

Історію Ансамблю Єфремова, як спочатку називалося «Древо», мабуть, слід починати з альтернативного фольклорного руху, який зародився в Пітері в 70-ті роки. Тоді ж невеличкий осередок зацікавлення народною музикою виник і в київській консерваторії. Зв'язок між російськими та українськими фольклористами в ті роки був не надто виразним. Консерваторським гуру вважали Володимира Олександровича Матвієнка – викладача музичної фольклору. Треба мати на увазі, що в академічному закладі народну музику традиційно вважали чимось «низьким» і на той час вона була представлена баяном (а це навіть не український інструмент) та бандурою. Тому природно, що не дуже багато студентів конси цим цікавилось. Втім, для теоретиків-першокурсників обов'язковою була поїздка у фольклорну експедицію. Саме ця поїздка «для галочки» стала вирішальною в житті майбутнього засновника «Древа» Євгена Єфремова, а згодом і для багатьох наступних учасників ансамблю. Протягом першого курсу Єфремов устиг побувати ще в кількох експедиціях. Але найбільше враження справили подорожі в село Крячківка Полтавської області та на Білоруське Полісся.

Євген Єфремов: Крячківка мене захопила багатоголоссям. Я зрозумів – усе, що ми вивчали в консерваторії, має якісь інші закономірності. А тут жінки, котрі не знають нот, просто співають разом, як пташки в лісі, й це виходить настільки цікаво, несподівано, гармонійно... Потім ми були на Білоруському Поліссі. Це вже зовсім інше враження – дуже давньої, дрімучої лісової культури, яка ховається десь у непролазних хащах і болотах. Увечері ми з нашим керівником сиділи на лавці й записували якусь бабусю, котра погодилася співати. Тим часом із тяжкої роботи на полі поверталися люди – хто з косою, хто з граблями в руках. Вони зупинялися біля нашої лавки, слухали й приєднувалися до співу. Врешті-решт, усе село зійшлося, й усі співали ту пісню, яку першою почала бабуся. Я тоді мало що розумів у фольклорі, але інтуїтивно відчув дуже сильний контраст між традиціями Крячківки та Полісся. Весь час співав і вагався між ними.

Ці два регіони згодом стали основними джерелами репертуару «Древа». До речі, саме в Крячківці записали пісню «Ой, у полі древо», яка дала назву ансамблю.

Євген Єфремов закінчив консерваторію, проте й далі їздив в експедиції все з новими й новими першокурсниками. Та співати особливо не було з ким – і він співав сам, годинами слухав із магнітофонних стрічок голосоведення старовинних пісень і намагався записати їх нотами. Були спроби згуртуватися з іншими захопленими фольклором, але тим, очевидно, ентузіазму надовго не вистачало.

Й ось улітку 1979 року в експедицію потрапили Валентина Пономаренко, яка тоді була на другому курсі (зараз вона директор видавництва «Музична Україна»), Олена Шевчук, яка залишилася в ансамблі й до цього часу, Поліна Арон та Галина Овчаренко. Їх дуже захопила жива стародавня традиція, й почалися розмови про спів гуртом. Приблизно в той час у Києві пройшли гастролі Ансамблю Дмитрія Покровського з Ленінграда – першого колективу, що виніс на сцену вражаючу автентичну манеру виконання. Це дуже посилило інтерес до фольклору. Повернувшись із канікул у вересні, дівчата запропонували Євгенові співати з ними й керувати цим гуртом. Але оскільки вчитися їм не було в кого, Єфремов повів їх тим шляхом, яким до цього йшов сам, – шляхом копіювання та імітування.

Олена Шевчук, науковець, фольклорна співачка, в «Древі» з 1979 року: Ми вчилися співати – з власного бажання, для душі. Всі були професіоналами, кожен мав свою спеціальність, здебільшого викладацьку, тож співу віддавався у вільний від роботи час. Тоді постійно проводили експедиції, набирали репертуар, ми жили спільними враженнями. Намагалися вжитися в музичний стиль кожного регіону й училися різних манер виконання. В середині 80-х у «Древі» почалися зміни. Стало зрозуміло, що не все складається добре. До того ж, природно, в людей уже чіткіше сформувалися власні інтереси. Через різні причини пішли попередні учасники, з'явилися інші. В 1982 – 1984 роках до консерваторії вступили майбутні солісти «Древа». Серед них була теоретик Ірина Клименко. Пізніше прийшла Алла Загайкевич, яка вчилася на композиторському. Тоді ж повернувся з армії Петро Товстуха, також композитор.

Петро Товстуха, композитор, диригент, піаніст, фольклорний співак, у «Древі» з 1986-го (телефоном із Одеси): Коли Алла Загайкевич привела мене в ансамбль, я одразу відчув, що це моя особлива, надзвичайно рідна стихія. Мабуть, кожна людина це відчуває, коли слухає народні пісні в правдивому сільському виконанні. Звичайно, для мене це історична зустріч – із Єфремовим, із ансамблістами. Світ заповнився народною музикою, витоки якої правічні, значно давніші, стабільніші, рівніші, ніж сфери академічної музики.

Ірина Клименко, науковець, фольклорна співачка, виступала в «Древі» 20 років (1984-2004): «Древо» – це був порив душі. Євген Єфремов ніколи не піклувався про продовження ансамблю, про піар... Навіть деякі речі, які самі йшли до рук, він відсилав, бо це його не цікавило. Його захоплював процес співу. Потім само так вийшло, що почали їздити за кордон. Це прийшло з повітря.

Євген Єфремов: Ми не дуже прагнули концертів. Один раз на рік або й рідше. Потім усе якось заглухло, ми розсіялися. З настанням незалежності відбулася комерціалізація певних галузей. Заснували українсько-канадське спільне підприємство, зробили кілька концертів. Пожвавилось фольклорне життя. З'явився ансамбль «Слобожани» в Харкові, зараз це «Муравський шлях», у Львові – «Родовід». У 88-му до нас прийшла Ганна Коропніченко. В цей період почалися фестивалі, концерти.

Алла Загайкевич, композитор, співала в «Древі» з 1986 до 2004-го: Переродження першого «Древа» припало на кінець 80-х років. Щойно почалися постійні концерти, в багатьох виникли сумніви, чи варто продовжувати таку діяльність. Коли ми збираємося собі тихенько, співаємо пісні, вивчаємо традицію й їздимо в експедиції – це одне життя. Коли ансамбль орієнтується на виступи концертні – це вже якийсь інший сенс існування. І тут з'явився певний конфлікт. Чи ми артисти, чи ми носії традиції, чи ми науковці. Це був момент перехідний, кризовий. Зокрема, Валентина Пономаренко одразу вийшла зі складу, коли почалася концертна діяльність. Вона вирішила для себе, що це неможливо.

Крім нових людей, на той час у складі «Древа» були Галина Овчаренко та Ніна Керімова, (Ніна потім поїхала до Кіровограда й там створила ансамбль «Гілка»). Згодом прийшла Тетяна Сопілка, зараз вона живе в Польщі. А також подружжя Сергій і Ганна Охрімчуки.

Сергій Охрімчук, скрипаль, співає в «Древі» з 1991 року: Мене привів у «Древо» Віталій Протасов, нині директор філармонічного оркестру. Ми з ним жили разом у гуртожитку. Він їздив в експедиції на байдарках, потім мені розповідав. А я цікавився лише інструментальною музикою, й спочатку там просто тусувався. Ходили колядувати, справляли весілля... Але пісні запали в пам'ять підсвідомо, я знав усі тексти й партії. Потім експедиції почалися. Перша моя поїздка була з Ірою Клименко – в село Старі Коні, Рівненське Полісся. Тоді вже не лишилося жодних шансів без цього жити. Співати в складі почав із року 98-го, а до того тільки грав. Можливо, завдяки тому, що зацікавився етнічною музикою, мене зараз так активно запрошують у різні проекти. Академічно-експериментальний напрямок також почав розвиватися після знайомства з Петром Товстухою та Аллою Загайкевич... «Древо» – це родина. Для мене це святе.

Так утворився «зірковий» склад «Древа». Протягом тривалого часу він залишався практично незмінним. Великою втратою для колективу стала смерть Романа Єненка, дуже талановитого співака та народного художника. З особистих причин колектив залишила чудова співачка Ганна Коропніченко.

Ганна Коропніченко, педагог, науковець, фольклорна співачка, в «Древі» з 1989-го: Для мене «Древо» – це вагома частина мого життя. Завдяки «Древу» я знайшла справу, якій віддала всю себе. А для людини немає більшого щастя, ніж займатись улюбленою справою. І я вдячна Богові, що зі мною це сталося. Проте для того, щоб співати в такому колективі, треба цим горіти. Протягом багатьох років я «не вилазила» з магнітофона, з експедицій. Могла прокинутися вранці й годину співати все, що згадаю. Та згодом інтерес згас, зараз живу

іншим. Звичайно, моя робота пов'язана з фольклором – я навчаю народній пісні майбутніх фахівців та любителів. Проте зараз сценічне виконавство в моєму житті не є пріоритетним...

Згодом до колективу приєдналася ще зовсім молода, але перспективна виконавиця Сусанна Карпенко, яка належала вже до іншого покоління фольклористів.

Сусанна Карпенко, фольклорна співачка, в «Древі» з 1998 по 2002-й: Я потрапила в «Древо» в дуже вдалий час, як для мене. Якраз був період розквіту, коли в колективі зібралися надзвичайно сильні особистості. Всі – фольклористи, науковці й чудові виконавці. Це був сплав лідерів. Співпраця потенційних керівників – велике мистецтво. І вона може дати значні результати. Всі сильні, всі вміють, усі хочуть – і виходить бомба. Хоча, звичайно, такий склад не міг довго існувати, бо це вибухова суміш. Маючи такий досвід, багаж і потенціал, кожен хотів його поширити за межі колективу. Тому з цього квітника почали розвиватися багато фольклорних ансамблів.

Таким чином, від основного складу «Древа» відійшли Ірина Клименко (під її проводом виникли «Гуртоправці», які вже припинили своє існування) та Сусанна Карпенко (співала в «Гуртоправцях», потім із Іллею Фетисовим утворила гурт «Божичі»).

Ірина Клименко: Я зрозуміла переваги авторитарної системи. Демократія плюс амбіції – це неможливо. Кожен починає «тягнути ковдру» на себе. Коли є якийсь гуру, умовно кажучи, авторитет, а всі інші – молодші чи роблять вигляд, що вони молодші, тоді цей корабель пливе. А якщо по-іншому – то розсипається на частини.

Сергій Охрімчук: Амбіції є і в селах – серед бабів і дідів. Конкуренція всюди. Це характерно особливо для жіночого складу. Чоловікам якось простіше – стоїш іноді «для мебелі». А в дівчат, я так думаю, хтось хоче виводити, хтось хоче заспівувати.

Алла Загайкевич: Загалом, це природна ситуація, коли якийсь ансамбль відділяється. Тому що, за спостереженнями фахівців, більше ніж 3 стилі виконавець не може охопити. Одна з причин, чому «Древо» почало «висипати» свої «листочки» – це неможливість опанувати велику кількість пісенних традицій. Окрім того, це гурт вокальний. А потрібні також гурти виключно інструментальні.

Сама ж Алла Загайкевич вирішила зосередитися на електронній музиці: «В глибині душі я думаю, що фольклор і електроніка – для мене одне й те ж. Якась божевільна культура, необхідна для віддзеркалення тих академічних процесів, які відбуваються в моєму житті. Тому в мене дуже романтичне ставлення до цих речей. Розумію, фольклором треба займатися професійно. І в певну мить усвідомила, що не можу, бо мої електроакустичні речі переважили».

Олена Шевчук: У зрілий період «Древа» в кожного учасника визначилося щось у житті. Хтось виїхав, хтось сконцентрувався на власній роботі. В третьому десятиріччі оновився склад ансамблю, й це нормально, прийшла молодь. Зараз акцентуємо на репетиційній роботі, оскільки молоді треба багато працювати, щоб увійти в контекст гурту. «Древо» – це школа творчого зростання й самовдосконалення, оскільки колектив завжди вибирав найкрасивіші та водночас найскладніші пісні. Тому це потребує постійного вживання в стилі, роздумів над виконанням, народною музикою.

До теперішнього складу «Древа» входять: незмінний керівник Євген Єфремов, Олена Шевчук, Сергій та Ганна Охрімчуки, Віталій і Світлана Протасови. З молоді – Ігор Перевертнюк, Олексій Заєць, Дмитро Полячок, Тетяна Андрєєва, Ольга Чернишова. Хто з них стане майбутніми зірками «Древа», покаже час.

Один із постійних учасників «Древа» Петро Товстуха вже п'ять років не живе в Києві. Втім, на ювілейний концерт у березні цього року він таки приїздив.

Петро Товстуха: Якщо пощастить, то знову житиму в Києві й повернуся до стабільного співіснування з ансамблем, зможу співати. Є плани щодо вивчення наших записів – козацької традиції Полтавщини, носії якої вже давно померли... Матеріал не просто рідкісний, деякі пісні записані в єдиному виконавському варіанті. Й ми, звичайно, хотіли б їх відтворити. Репертуарно вони просто дивовижні, чарівні, безкінечні, глибокі, такі бездоганно продумані як музично, так і гармонійно, бездоганно виконані. Ми записали дуже велику кількість пісень, але вивчили просто мізерну, якихось там кілька десятків.

Євген Єфремов: Маю таку мрію – об'їздити з концертами Україну. В першу чергу, ті села, де ми були в експедиціях. Для людей, особливо переселенців. Вони відірвані від своєї землі, такі бідні там. Але приїхати не для того, щоб утішати. Просто вони думають, що ці пісні – щось нікому не потрібне, віджиле. В них занижена повага до того, що вони знають. І наші виступи потрібні, аби підняти цю повагу. Треба показати їм, що нам подобаються їхні пісні, що вони для нас мають велику цінність.

Posted 28th July 2011 by [viachek](#)

Labels: [жвава історія](#), [фолк](#)

0 Add a comment

Enter your comment...

Comment as:

bandurka3@gn

Sign out

Publish

Preview

Notify me